

השנין] ואחד בלבד באמצע, חזיאן לרועה כמאן דקאי הכא וקרינן ביה "מונה", רואים אנו את הרועה כאילו עומד הוא באמצע – היות ועתיד הוא לבוא שם ולקחת את הבהמה – והרי אם היה עומד באמצע יכול היה לראות ששה עשר מיל מכאן וששה עשר מיל מכאן, ולכן מצטרפות כל הבהמות

שבשלשים ושנים המיל לחיוב מעשר. (15)

מיתבי לרב:

נה-א

היה לו חמש בהמות בכפר חנניה, וחמש בהמות בכפר עותני הרחוקה מכפר חנניה שלשים ושנים מיל, אין מצטרפות, עד

חמש חזיין לאיצטרופי להכא ולהכא, דכי אזיל רועה גבי הא דבאמצע שלטא עיניה ששה עשר מיל להכא וששה עשר מיל להכא, ומצטרפי, דקרינן ביה מונה דמצי חזי להכא ולהכא. והמתבאר מדבריו, דזה לא אמרינן שיצטרפו אלו שבאמצע עם אלו לחיבם, ויצטרפו גם עם האחרים לצרפם, ומשום שאם מצטרפים הם לכאן, אין הם מצטרפים לכאן. אך הגדר הוא, שבאמת הרי אילו היה הרועה באמצע, מן הדין היה לצרף את כל הבהמות שבשטח שלשים ושנים מיל, שהרי עינו שולטת בכולן, אלא שבסתם, רואים אנו את הרועה כאילו עומד הוא מצד העדר [אם כי הסברא צריכה ביאור]. וטובר רב, שכדי להחשיב את הרועה כאילו עומד הוא באמצע, צריך שיהיו בהמות באמצע כדי צירוף מזה וכדי צירוף מזה, ואז מצטרפות כל הבהמות כאחד לחיוב אחד של מעשר. ונמצאת סברתו של רב כעין סברתו של שמואל, שרואים אנו את הרועה כאילו עומד הוא באמצע, אלא שנחלק רב עליו, מה הוא שיעור הבהמות שבאמצע כדי שנחשיב את הרועה כעומד באמצע.

אך הרש"ש כתב: המתבאר מפירושו רש"י הוא, דלרב האמצעי מצטרף עם כל אחד מהצדדים, אבל זה אין בו כח שעל ידו יצטרפו גם הצדדים זה לזה. והנה לשון הרע"ב הוא: שאם היה לו עדר באמצע אותן האמצעיות מצטרפות את הצדדים. והלשון מגומגמת, ויש לפרשה: מצטרפות [במחיקת הטי"ת] את הצדדים, ויש לפרש: מצטרפות עם ["את" מלשון "עם"] הצדדים, ושני פירושים אלו בדברי הרע"ב הן הן שני הפירושים שנזכרו לעיל. וכתב הרש"ש לפרש את דברי הרע"ב כפירוש שני, וחלק על התוספות יום טוב, ראה שם.

15. כתב רש"י: חמש מכאן וחמש מכאן ואחת באמצע, אף על גב דהך חדא לא חזיא למנינא, הואיל ורועה אורחיה למיזל התם ולא תייה, דמיא כמאן דקאי התם וקרינא ביה מונה, וכל שכן ארבע מכאן וחמש מכאן ואחת באמצע דהך חזיא לצירופא דמנינא, [ואף בלא טעם ד"חזיאן"].

והנה מה שכתב רש"י, דחזיאן הוא משום שהרועה עתיד לבוא לשם, הוא מוכרח מהמשך הסוגיא. אך מה שכתב רש"י דשמואל חלוק על רב בחמש מכאן וארבע מכאן ואחת באמצע שהכל מצטרף, ואפילו בלא הסברא דחזיאן, זה הוא דבר הצריך לימוד, מנין זאת לרש"י, וגם הגמרא לא נתנה שום טעם לזה, שהרי טעם ד"חזיאן" הוא טעם אחר.

ובזה ניחא היטב לשון המשנה: היו בין אלו לאלו שלשים ושנים מיל אין מצטרפין, דמשמע ששיעור ההצטרפות הוא שלשים ושנים מיל, ולא ששה עשר מיל. ולפי הביאור הנזכר מתבאר, שאכן כן הוא, שפעמים השיעור הוא ששה עשר מיל ופעמים השיעור הוא שלשים ושנים מיל, והבחון הוא אם היו בהמות באמצע כדי צירוף לכאן ולכאן.

האם נאמר: היות ואין סופו של רועה לבוא אצל הכלב, כיון דקרי ליה — האדון לכלבו — ואתי [כי קורא לו והוא בא], לכן יש לומר דלא מצטרפי.

או דילמא: זימנין דלא אתי ומצטרף איהו למיזל לאתוייה [פעמים שאין הכלב נענה לקריאתו, וצריך הוא לילך אחריו] והרי הכלב כמו אחת באמצע או כליו של רועה, שהם מצרפים, היות והרועה עתיד לילך ולהביאם.

ומסקינן: תיקו.

שנינו במשנה: רבי מאיר אומר: הירדן מפסיק למעשר בהמה:

אמר רבי אמי: לא שנו במשנתנו שהירדן מפסיק, אלא בכגון שאין שם גשר על הירדן, אבל אם יש שם גשר, הגשר מצרפן לבהמות שמשני עברי הירדן.

ומקשינן: אלמא, משום דלא מיקרבין הוא, הרי משמע שטעם הפסקת הירדן הוא משום שאין הבהמות והרועה יכולים לעבור מעבר זה לעבר זה. ומיתיבי ממה ששנינו בכרייתא:

היו לו בהמות בשני עברי הירדן אילך ואילך, או בשני אבטילאות [שתי מחוזות במלכות אחת] כגון של נמר ונמורי [שמן של שתי מחוזות סמוכות] אין מצטרפין, ואפילו אין ביניהם אלא מיל אחד, ואין צריך לומר: חוצה לארץ וארץ שאין מצטרפות בהמות שבחוצה לארץ עם בהמות

שיהא לו בהמה אחת בצפורי היושבת בין שני הכפרים.

הרי למדנו, שאפילו אם יש באמצע אחת בלבד, הרי הצדדים מצטרפים, ואף על פי שאינה ראויה להצטרף עם כל אחד מהצדדים, ותויבתא דרב, הסובר, שאין הצדדים מצטרפים עד שיהיו שם חמש באמצע הראויות להצטרף עם כל אחד מהצדדים!?

תרגמה [פירשה לברייתא] שמואל אליבא דרב: זו ששנינו: עד שיהא לו אחת בצפורי, אין זה המשך לרישא כשהיו לו חמש בכל צד, אלא דין בפני עצמו הוא, והסיפא עוסקת בכגון:

שהיו תשע מכאן ותשע מכאן, ואחת באמצע [בצפורי], דבזה הרי מודה רב, דהיא אמצעית חזיא להכא וחזיא להכא, שמכל צד היא משלימה לעשר.

אמר רב פפא:

ולפי שמואל, אפילו דירת הרועה⁽¹⁾ בלי שום בהמה, הרי הוא מצרפן לבהמות שבצדדים, ואפילו כליו של רועה — מצרפן, ומשום שהרי סופו של רועה לבוא לשם.

בעי רב אשי:

כלבא דרועה [כלבו של רועה] — שהיה באמצע — מאי [מהו שיצרפן] אליבא דשמואל? וצדדי הספק הם:

1. נתבאר על פי רש"י. ואפשר שהכריחו לכך, משום שאם היה רועה באמצע הרי הוא מצרפן

1. נתבאר על פי רש"י. ואפשר שהכריחו לכך, משום שאם היה רועה באמצע הרי הוא מצרפן

שבארץ. (2)

והשתא תיקשי לדברי רבי אמי: והא חוצה לארץ וארץ במקום שיש גשר דמי, שהרי ניתן לעבור משם לכאן ומכאן לשם, ומכל מקום קתני לא מצטרפין, וקשיא לרבי אמי! (3)

אלא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: היינו טעמיה דרבי מאיר, משום:

דאמר קרא [יהושע יח כ]: "והירדן וגבול אותו לפאת קדמה", הרי שהכתוב עשאו גבול בפני עצמו. (4)

ומקשינן עלה: אלא מעתה דמשום דכתיב "גבול אותו" אין מצטרפין הבהמות שמשני עבריו —

גבול שבין שני שבטים בארץ ישראל שנאמר בו [שם]: "ותאר הגבול" או "ועלה הגבול", הכי נמי נאמר שהכתוב עשאו גבול בפני עצמו, ואם היו לו בהמות בנחלת שבט זה ובהמות בנחלת שבט זה משני עברי הגבול, הכי נמי שאין הן מצטרפות! ? והרי פשיטא שהן מצטרפות, שאם לא כן למה נקטה הברייתא חוצה לארץ וארץ, כיון שאפילו בשני שבטים אינן מצטרפות.

ומשנינן: שאני התם דאמר קרא [במדבר לד יב]: "זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב", ללמדנו: כולה ארץ ישראל גבול אחד היא, ארץ אחת היא.

ומקשינן: אי הכי, ירדן נמי לא יפריד, כיון שכל הארץ גבול אחד! ? (5)

ומשנינן: הרי אמרה תורה "זאת תהיה לכם

רועה שם, שאם כן, לכאורה אם היה שם רועה לכולי עלמא מצטרפות הבהמות.

2. ראה חזון איש בכורות כז ג סד"ה ויש, שהוכיח מכאן שיש חיוב לעשר ואינו רשות בעלמא, [ראה בזה בהקדמת הפרק].

3. כתב החזון איש [בכורות כז ד]: אף על גב דעבר הירדן וארץ כנען עדיפי דשניהם ארץ ישראל, ושפיר יש לומר, דביש גשר אין הירדן מפסיק, מכל מקום קשיא ליה מדרגט ליה בלשון "ואין צריך לומר" משמע דחד הוא, וכן שתי אבטילאות מכריח שאין הדבר תלוי בהפסק חריץ הקרקע.

4. מהמשך הגמרא נראה לכאורה, שהכוונה היא שהירדן עצמו אינו מארץ ישראל, וכפי שיתבאר בהערה לקמן, וטעם ההפסקה הוא משום

שכשתי ארצות הן, ושתי ארצות אינן מצטרפות כמבואר בהמשך הסוגיא אליבא דרבי מאיר.

אך בחזון איש [בכורות כז ד] כתב: נראה, דארץ כנען ועבר הירדן חד ארץ היא, אלא הירדן עשאו גבול בפני עצמו, וממילא מפסיק בין עבר הירדן לארץ כנען. ומה שקראו "בפני עצמו", לא שאינו מכלל ארץ ישראל, דאין זו סברא כלל, ועוד דהרי הירדן שמכנרת ועד יריחו הרי זה ארץ ישראל [כמבואר בגמרא בהמשך הענין], ולמה לא יהא ארץ ישראל מיריחו ולמטה. אלא שחשוב חילוק גבול, וממילא לרבי מאיר דחילוק גבול מחלק למעשר — הירדן מפסיק. ודוקא מיריחו ולמטה, אבל מכנרת עד יריחו אינו מפסיק. [ולפי זה שני עברי הירדן אינם אפילו כשני אבטילאות, וחידוש הוא].

5. אפשר, שכוונת הקושיא היא, משום שהכתוב אומר "וירד הגבול הירדנה והיו תוצאותיו ים

הארץ", ומשמע: ארץ ולא ירדן.⁽⁶⁾

ומקשינן: בשלמא לרבי חייא בר אבא — שהירדן מפסיק משום שנאמר בו גבול — היינו דקתני במשנתנו נהר הירדן ולא שאר נהרות —

אלא לרבי אמי — שהירדן מפסיק משום שנהר הוא ולא ניתן לעבור מעבר זה לעבר זה — ליתנינהו במשנתנו לכולהו נהרות. כלומר, ישנה התנא: כל הנהרות מפסיקין, ולמה נקט התנא נהר הירדן בדוקא?!

ולרבי חייא בר אבא נמי — שהירדן מפסיק משום שנאמר בו גבול — יש להקשות: לימא דמשנתנו כתנאי היא?⁽⁷⁾

דתנאי: כתיב [במדבר לה (8) ין]: "כי אתם עוברים את הירדן ארצה [לארץ] כנען", ולמדנו: ארצה הוא דחשיב ארץ כנען, ולא הירדן עצמו ארץ כנען —⁽⁹⁾

דברי רבי יהודה בן בתירה.

רבי שמעון בן יוחי אומר:

הרי הוא אומר [במדבר לד טו]: "מעבר לירדן ירחו קרמה מזרחח", הקישו הכתוב לירחו, כדי ללמד: מה ירחו הוא ארץ כנען, אף ירדן הוא ארץ כנען.

הרי שנחלקו תנאים בירדן אם הוא חשוב

המלח, זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב", ואם כן, כלל הכתוב את הירדן בפירושו.

6. יש לעיין: א. למה לן למדרש קראי, והרי עבר הירדן אינו בכלל הארץ שפורטו גבולותיה באותה פרשה.

ב. כיוון שהתורה אמרה "זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב" ולא הכניסה בכלל הארץ את עבר הירדן, אם כן, ממילא הווי לכל הפחות כשני אבטילאות שאין מצטרפין זה עם זה, ולמה לן הכתוב "והירדן יגבול".

ג. למה לן מקרא מדברי קבלה "והירדן יגבול", והרי הכתוב אומר באותה פרשה: "וירד הגבול הירדנה והיו תוצאותיו ים המלח".

7. נכתב על פי גירסת ה"ח. אבל המהרש"א שגרס כפי גירסתנו: "קשיא", ולא כה"ח שהעתיק תיבת "קשיא" לאחר הקושיא ד"נימא כתנאי", מחק מן הגמרא תיבת "נימא", אלא גרסינן "כתנאי", והוא בלשון נחותא. ומשום דאם גרסינן "נימא כתנאי" אין בגמרא תירוץ על קושיא זו, וגם לא "קשיא".

8. כך צריך לציין, ולא כפי שצויין בתורה אור.

9. בפשטות משמע מכאן, דמה דאמרינן "הכתוב עשאו גבול בפני עצמו" היינו שאינו מארץ ישראל. [ולפי זה לכאורה, לדעת רבי מאיר ורבי יהודה בן בתירה אין נהגות בירדן מצוות התלויות בארץ]. וראה בהגהות מצפה איתן שנקט כן, וביאר: עיקר פלוגתא זו לא איירי לענין הפסק מעשר, דהא קרא ד"כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען. והקרייתם לכם ערים, ערי מקלט תהיינה לכם", לאו בהכי כתיב, אלא גבי ערי מקלט. ונראה, דהתם נפקא מינה בפלוגתא זו לענין מדידת הארץ דבעינן שילוש גבול הארץ, כדכתיב [גבי ערי מקלט] "ושלשת את גבול ארצך", והשתא נפקא מינה אי הירדן הוי ארץ ישראל והוה גם כן בכלל המדידה ושילוש, או לא. [דבריו צ"ב, שהרי הירדן הולך לאורכה של ארץ והשילוש אף הוא לאורכו של ארץ ישראל, ומה איכפת לן אם הירדן מכלל הארץ או לא. ומיהו מדויק לפי דבריו, מה שנקטה הברייתא את הפסוק המאוחר, ולא פסוק מוקדם

כארץ כנען, ואילו משנתנו נוקטת שאין הירדן ארץ כנען, ולכן הוא מפסיק בין הבהמות –

ומסקינן: אכן קשיא לרבי אמי ולרבי חייא. (10)

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

אין ירדן אלא מבית ירחו [מכנגד יריחו] ולמטה. (11)

שואלת הגמרא: למאי הלכתא [למאי נפקא

מינה]?
אלימא לנודר הנאה מן הירדן, שאינו אסור אלא מבית ירחו ולמטה. כך אי אפשר לומר, כי:

בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, וכל היכא דקרו ליה ירדן [וכל מקום שנקרא בפי בני אדם ירדן] איתמר ליה מחמת נדרו!?

אלא למעשר בהמה, וכמו ששינונו הירדן מפסיק למעשר בהמה, ורבי יוחנן מפרש שאין מפסיק אלא מבית ירחו ולמטה. (12)

חשיבותו לפי שמתערב, אם כן, למטה נמי שהרי כבר נתערב בימים למעלה!?

ויש לומר: אף על פי שנתערב למעלה בימים, יכול להיות שלמטה יוצא מן הימים והולך בלא תערובת, כדקאמר בסמוך שמהלך בימה של שבכי ובימה של טבריא ובימה של סדום, והולך ונופל לים הגדול, משמע דינכר כשיוצא מכל אותם הימים והולך ונופל בים הגדול.

ומכל מקום הקשו עוד קושיא אחרת על רש"י, ראה בדבריהם. ולכן פירשו: ונראה לפרש, דמקרא קא דריש, דאין קרוי ירדן אלא מבית ירחו ולמטה, דקרא "והירדן יגבול אותו" משתעי מבית ירחו ולמטה.

ובחזון איש [בכורות כז סוף אות ד], כתב, שאף רש"י מודה שמן הכתוב הוא נלמד, ולא אמר רש"י אלא טעמא דקרא, שהרי אמרין בגמרא, דליכא נפקא מינה בדין זה לענין נדרים כיון דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ומשמע דבלשון תורה אין ירדן אלא מיריחו ולמטה, ומבואר, דלאו משום חשיבות ולא חשיבות אתינן עלה, אלא משום שם ירדן, דהכתוב עשאו גבול בפני עצמו אינו אלא מיריחו ולמטה, וכמו שפירשו תוספות.

12. רבי יוחנן קאי בזה לשיטתו, שהירדן מפסיק משום שהוא גבול בפני עצמו.

לו – במדבר לג נא – "כי אתם עוברים את הירדן אל ארץ כנען". אך ראה בחזון איש שהובא בהערה לעיל.

10. כתב החזון איש [בכורות כז ד]: משמע, דחכמים שבמשנתנו סבירא להו מה יריחו ארץ כנען אף ירדן ארץ כנען, וכדמסיק כתנאי, דמנא לן לחדש פלוגתא, דתנא קמא סבר אף על גב דירדן גבול בפני עצמו מכל מקום אינו מפסיק, כיון דאשכחן פלוגתא אי ירדן גבול בפני עצמו, שפיר אית לן למימר, דתנא קמא דמתניתין הוא רבי שמעון בן יוחי, ולפי זה ארץ וחוץ לארץ מודה תנא קמא דאין מצטרף, ואפשר, דאף שתי אבטילאות אין מצטרפין, דבזה לא פליגי. ובלקוטי הלכות לא כתב כן, גם הרמב"ם לא הביאו, וצ"ע. [ולא ייתכנו דבריו לגירסת הב"ח, שהגמרא מקשה על רבי יוחנן מהברייתא שנחלקו בה תנאים, כי הרי אם במשנתנו נחלקו בזה תנאים, מה איכפת לן שנחלקו בזה עוד תנאים אחרים, ובהכרח שלא נחלקו במשנתנו ביסוד הדברים].

11. כתב רש"י: אבל כל מה דמשיך למעלה מיריחו לא ירדן הוא, דבטיל חשיבותיה שמתערב בימים גדולים.

והקשו התוספות: דאם למעלה בטל

תניא נמי הכי:

שתית מים] ממערת פמייס, ממילא איתסר ליה בכוליה ירדנא [נאסר הוא בכל הירדן, כי עיקרו ומקורו במערת פמייס].

ב. זכרותא דדמא כבדא [עיקר הדם הוי כבד], כדרבי יצחק! דאמר רבי יצחק:

כבד של מת שנימוח, הרי הוא מטמא באהל כשיעור רביעית כשיעורו של דם לטמא באהל.

ג. זכרותא דמיא [עיקר ומקור כל המים שבעולם] הוא נהר פרת, וכדאמר רב יהודה אמר רב: הנודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבעולם, שהפרת מקור כל המימות. ומקשינן על דברי רב:

חיבי דמי, באיזה לשון אסר על עצמו? אילימא דאמר "לא שתינא ממימי דפרת", ועל אופן זה אמר רב שאסור הוא בכל מימות שבעולם. כך אי אפשר לומר, שהרי משמע:

מי פרת הוא דלא שתינא, הא מנהרא אחרנא שתינא [מי פרת הוא שלא אשתה, אבל מי נהר אחר — אשתה]. כלומר, הלך אחר לשון בני אדם, ומים הנקראים "פרת" הוא דקאמר, שהאדם הנודר אין דעתו אלא אחר שם שהוא רגיל לקרות לאותו מקום.⁽¹⁶⁾

ירדן יוצא ממערת פמייס, ומחלך בימה של סיבכי ובימה של טבריא ובימה של סדום, וחולך ונופל לים הגדול, ואין ירדן אלא מבית ירחו ולמטה.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

למה נקרא שמו ירדן? משום שירד מחלק שבטו של דן [ירד — דן].

אמר ליה רבי אבא לרב אשי:

אתון מהתם מתניתו לה [אתם לומדים שהירדן יוצא מחלקו של דן, משמו של הירדן], ואילו אנן מהכא מתנינן לה [מכאן אנו לומדים כן],⁽¹³⁾ שנאמר [יהושע יט מז]:

"ויקראו לו ללשם דן, כשם דן אביהם",⁽¹⁴⁾ הרי שלשם היה בחלקו של דן, ואמר רבי יצחק: לשם זו פמייס, ותניא: ירדן יוצא ממערת פמייס, הרי שמקור הירדן בחלקו של דן.

אמר רב כהנא:

א. זכרותא דירדנא [עיקרו של ירדן]⁽¹⁵⁾ מערת פמייס, לומר לך: היכא דאמר לא שתינא מים [מי שאסר על עצמו הנאת

לכן קרינן לשורש הדבר "זכרותא".

16. נתבאר על פי לשון רש"י. ולכאורה טעם ההיתר הוא, משום שכשיוצאים הם מן הפרת יש להם שם אחר, וראה היטב בלשון הרמב"ם המובא בהערה בהמשך הענין. שאם לא כן, וכי אם יוציא מים בכוס מן הפרת יהא מותר. וראה מה שכתב בשו"ת חתם סופר [יורה דעה סימן

13. בעיון יעקב שעל העין יעקב, צידד לומר, שנחלקו אם מקרא נדרש לפניו וגם לאחריו, כי לפי דרשת רבי יוחנן הדל"ת נדרשת לפניו ולאחריה.

14. כן צריך לומר, ולא כפי שנדפס.

15. ביארו האחרונים: על שם שהזכר משפיע,

מקור להם! ?

אמר רב נחמן בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב:

מה שאמר הכתוב: והנהר הרביעי "הוא פרת", היינו: **הוא פרת דמעיקרא**, הוא זה הנזכר לפני זה "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", ואם כן, מבואר, שמקור שלשת הנהרות הוא הפרת.

תניא: רבי מאיר אומר:

"יובל" הוא שמו של נהר פרת, שנאמר [ירמיה יז יח]: "והיה כעץ שתול על מים, ועל יובל ישלח שרשיו", ועל עץ החיים אשר בתוך גן העדן מוסב הפסוק, ופרת הוא המשקה את גן העדן, וכמו שנאמר: "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ... והנהר הרביעי הוא פרת".

ולמה נקרא שמו "פרת", משום שמימיו פרים ורבים מעצמם ואין צריכים למי גשמים.

וחכמים אומרים: "פרת" הוא שמו.

אלא במאי עסקינן, בכגון דאמר "לא שתינא ממים דאתו מפרת" לא אשתה ממים הבאים מן הפרת].

דאמר רב יהודה אמר רב: כל הנהרות הם למטה משלש נהרות [חידקל פישון וגיחון, שבפרשת בראשית]. כלומר, נהרות האלו גבוהים מכולם ומהם מקור כל מימי הנהרות שבעולם, ושלש נהרות אלו למטה מנהר פרת. כלומר, מקורם הוא ממנו. (17)

ומקשינן: איך אתה אומר שמקור כל המימות הוא מן הפרת, והאיכא

עינתא דמידליין [והרי יש עינות מים הנובעים בהרים רמים הגבוהים מן הפרת], ואי אפשר שמקור מימיהם הוא הפרת הנמוך מהם! ?

אמר תירץ רב משרשיא: הנהו עינות מים סולמי דפרת נינהו. כלומר, אף הם מן הפרת, אלא שעולים מן הפרת להרים הרמים כמו סולם.

תו מקשינן: **והא כתיב** בפרשת בראשית עם שלשת הנהרות הנזכרים: "והנהר הרביעי הוא פרת", ומשמע שהוא כמותם, ואינו

רכד בד"ה מ"ש פר"מ] על אריכות לשון רש"י.

17. הרמב"ם [נדרים ט יח] פסק את המבואר בסוגייתנו, וז"ל: הנודר מן המים הנמשכין ממעין פלוני, אסור בכל הנהרות היונקות ממנו, ואין צריך לומר הנמשכות, אף על פי שגשתה שמש, ואין קורין אותן אלא נהר פלוני ובאר פלוני, ואין מלויין אותן לשם המעין הנודר. [כי] הואיל והוא עיקרן אסור בכל. אבל אם נדר מנהר פלוני או ממעין פלוני, אין אסור אלא בכל

הנהרות הנקראות על שמו.

ובהשגות הראב"ד: אמר אברהם, עיקרא דהא מילתא בסוף מסכת בכורות בפרק מעשר בהמה, דאמרינן: לשם המעין נדר.

ובכסף משנה תמה עליו: איני יודע מה ראה הראב"ד לכתוב כאן מקור הדין יותר מבמקומות אחרים! ? ואפשר, שמפני שלשון רבינו אינו ממש לשון הגמרא, רצה [הראב"ד] ללמדנו, שאף על פי כן משם הוא נלמד.

וראה עוד ביאורים אחרים בזה, בשו"ת חתם